

Роден през 1770г. в Щутгарт, в семейството на висш чиновник. Детството му е преминало като това на всички от такъв произход: упорито, стигащо до границите на възможностите учене под погледа на строги възпитатели и амбициозни родители; детето трябвало да знае в оригинал Омир, пък и Цицерон; да пише съчинения за “човешкото достойнство” и “идеалната държава”; да рецитира стихове от Библията без грешка; да овладява типовете решения на математическите задачи и да ги прилага в различните области – например в музиката. После се постъпвало в гимназия, която не се различавала много от казарма: от униформите до разрешения бой за провинения. Малко по-свободно ставало в Университета. Хегел постъпил в теологическия институт на Тюбингенския университет през 1788 и учил там до 1793г. С приятелите си – какви само приятели! Шелинг и Хьолдерлин се вълнувал от хода на Френската революция и споделял радостта им от грандиозния опит да се преобърне света по законите на равенството, братството и свободата. Като всички млади хора, споделял и илюзията, че това може да стане, когато приетите за естествено – разумни принципи се запишат в една нова конституция. Кървавата вакханалия на Революцията отрезвила приятелите; тя ги и разединила – защото поне Хегел не престанал да смята, че е възможна промяна на един установен от край - време ред. Той трябвало обаче да бъде доосмислен. Впрочем образци за такова преосмисляне Хегел имал пред себе си: делото на Кант и Фихте, ранните работи на състудента си Шелинг, който още със завършването на института се утвърдил като водещ в Германия философ. За Хегел такова утвърждаване сигурно е било прибързано: за него това не толкова се е свързало с промисленост, колкото с възможностите на езика като писменост – а Шелинг пишел добре. Тук вероятно се крие и напрежението във взаимоотношенията между състудентите, което е останало и в историята, но представено вече като напрежение между класици на философията. Можем само да кажем, че Хегел – като човек със здрав характер – никога не е отнасял обясненията на противоречията си с Шелинг за сметка на личностни качества – а Шелинг е бил твърде суетен човек, който на стари години дори някак завистливо твърдял, че т. нар. “хегелианство” било по същество негово дело.

До “хегелианството” Хегел стигнал все пак сам. След завършването на следването си работел като частен учител във Франкфурт, осем години преподавал философия в Йена, където издавал с Шелинг *“Критически журнал по философия”*; не получил редовна професура и станал директор на гимназията в Нюрнберг. През цялото това време Хегел работел върху преосмислянето на философската традиция; сякаш за да потвърди правотата на израза си, че “духът не бърза, а работи бавно – като кърт”, той последователно отхвърлял онези пластове, които засенчвали тъй търсената истина: още в студентските си години започнал с това търсене в работите си *“Народната религия и християнството”*, а по късно - и *“Животът на Исус”*. След това, във Франкфурт и Йена се занимавал с политикономия, история на

религиите и критика на кантианството; първопечатната му работа за *“Разликата между Фихтевата и Шелинговата система на философията”* (1801) била само намек, че вече е започнало едно епохално философско дело. Но четците на завършената по време на Наполеоновите войни – и то в навечерито на разгромната за Германия битка при Йена –

“Феноменология на духа”

са били наясно, че в немската философия вече Кант, Фихте и Шелинг са бивши корифеи: достатъчно било да прочетат предговорът на *“Феноменологията...”*

. Мълвата за новото начало във философията се разпростира в “най-философската страна на Европа”, а името Хегел не се свързвало вече с доста безразличното “директор на гимназия”. “Директорът” обаче не бързал да заеме полагащия се пост във философската йерархия: той все още си оставал верен на младежките си идеали и трудно намирал допирни точки със схванатата бюрократичност на Пруската държава: сега тя била сред победителките на Наполеон, оня, който казал на Олимпицеа Гьоте, че “съдбата е политиката”.

Хегел вероятно платил данък на видимо по-силните – победителите; принципът му “всичко разумно е действително и всичко действително е разумно” останал фактически обоснован във втората си част; нещо, което дотам е повлияло на философа, че той не само приел професурата в един от най-тачените университети – Хайделбергския, но и започнал встъпителната си лекция с твърдението, че Пруската държава е устроена по законите на разумността. Хегел вече знаел тези закони: преди да започне пътя на официален пруски философ, ги бил формулирал в *“Науката логика”* – най-мощната част от *“Енциклопедия на философските науки”*

. Значи оставало само да ги прилага. Приложението продължило в Берлин, където той заел философската катедра. От нея потекли лекциите по история на философията, по естетика и по философия на правото – апотеозът на философската система на Хегел, но и на “неокритичния позитивизъм”, дошъл като пряко следствие от положението на разумността на всичко действително: пруската държава, християнската религия, класическото изкуство. Че утвърждаването на тези неща е било конюнктурно, говори и все пак фактът, че Хегел имал още силни врагове, които подозрително гледали на диалектиката му, смятайки, че с нея той крие радикалните си възгледи за развитието на историята. Враговете му надали са пропускали да отбелжат, че тъкмо той смятал за двигател на историята “злото”, което е такова с оглед на настоящето, защото го разрушава дори и като мислене; надали са оставяли без внимание, че студентите, макар и конспектиращи “Философия на правото”, са се зачитали най-вече в ония места от другите му работи, където принципът на разума се е намирал в отрицанието на наличното и се е отъждествявал със свободата. Затова тъкмо официалният пруски философ никога не е станал член на Академията.

Хегел умрял от холера през 1831 година. А следващата година умрял и Гьоте. Със загубата на тези хора човечеството напуснало една епоха: Новото време, времето на класическите проекти и произведения, времето на вярата в Разума и единствено истинния Метод, времето на Цялостта. И тръгнали епигоните...

“Феноменология на духа”

Как може да се обхване в мисли битието? Друга нейна формулировка е тази: “как познанието познава себе си в другото, чрез другото?”. Това “овъншностяване” на познанието не е прищявка, без която може да се мине, а е необходимост във висш смисъл. Защото в своята самозатвореност то може да си бъде твърде доволно и пълно, може да “съзерцава “душевните бездни”, но това в никакъв случай не означава, че то изобщо съществува, че е битийно: въпросът е да излезе на бял свят, да се опредмети и да говори нещо за другите и своето друго. Казано с Хегеловия език, то следва да се “отчужди от самото себе си”, да получи “облик”: и то такъв, който да го предствя автентично. В автентичността си, в своята истина познанието е самото битие в разгръщането му: то не се стреми към застиване в тази и тази форма, а постоянно се изявява в другостта си, минавайки през относително трайни образувание. Тази пулсация е собствено феноменологията, явлението на духа.

За Хегел това означава и “ставането на съзнание, което познава самото себе си”. Този възглед, разбира се, не е нов: мисленето, което мисли себе си беше цел както на Аристотел, така и на Декарт; както на Лайбниц, така и на Шелинг, за когото все пак това “самоосмисляне” се крепеше на един застинал в природата интелект. Но Хегел не остави до мислещото себе си мислене и до обичайните форми, в които се е търсела мисловността: възприятията, предствите, логиката, или езиковите изрази. За него просто всичко е мислене: дори и най-обичайният предмет, който ни говори за мисловността много по-добре от формалните определения. Всяко нещо е включено в хода на развитието на духа и ако се появят някакви разлики, то те са само степени на приближаване на духа към себе си. А това е самоосвобождаване на духа от обременостите на отчуждаването, от отдалечеността му от конкретността. Духът не е абстракция, която е цел на познанието: той е конкретността от всички негови прояви, включени във всеки миг на опредметяване и присъстващи дори тогава, когато актуално не са дадени; духът е пред-положен, но не като “суб-станция”, носеща всички неща в себе си, а и като “субект”, като активна дейност на постоянна поява на другото. За духа това друго не е просто материя, то е съ-битие.

“Науката Логика”

Ако във *“Феноменология на духа”* е дадена методичната постъпателност на опознаващото себе си мислене, в следващите Хегелови работи този ход се демонстрира в области, които по традиция имат самостоятелно значение: къртът на мисълта се заравя в историята на философията, логиката, естетиката, природата, обществото, правото, морал, “частните науки” и то не за да демонстрира всезнание, а да ги включи в една глобалност, представяна обичайно с термина “световна история”. “Световни истории” има, разбира се, и преди Хегел, както има и гигантски проекти на всезнанието - ако не друго, това е давало храна на философията, а и повод за насмешки към нея, когато се е впускала в области, надхвърлящи обзримостта на съществуването.

Тези мотиви, набелязани още във *“Феноменологията...”*, се развиват в *“Науката Логика”* – апотеозът на абсолютния идеализъм. Заглавието не бива да подвежда дотам, че да се вижда в него “логиката” в смисъла на “дисциплина, даваща законите на правилното мислене и формите на изводимост”.

“Науката Логика”

означава просто “наука за всеобщата законност”, преведем ли съствните термини. Така вече Хегеловата книга ще може да се осмисли в светлината на разработената преди програма за едно систематично изложение на цялостта на света; за Хегел това е и постигането на Бога; за нас това може и да значи “учение за богоравния човек”. Впрочем усетът, че е имало точно това пред вид, се натрапва от всеки ред на книгата, която сякаш не е написана от човек, а от Оня, Който може да каже: “Аз съм този, Който съм”.

В своята отделеност и мнима самотъждественост всяко нещо съвпада с безсмислието си, с безцелното си явяване; но видяно откъм другото, което е то самото, ала напуснало себе си, то вече отрича спокойствието на “винаги същото”, отказва си правата да бъде само “тук и сега” и се превъплащава: духът – в материя, понятието- в съждение, науката- в практика, историята – в природа.

Може би в това се заключава Хегеловия идеализъм; а че е обективен, е несъмнено.

